

Znanost i mediji (mediji u funkciji znanosti)

Ivana Sivrić – Mate Buntić – Lucija Mandić, *Aktualizacija i popularizacija znanosti kroz medije*, Federalno ministarstvo obrazovanja i znanosti – Sveučilište u Mostaru, 2023., 235 str.

Potkraj rujna 2023. godine iz tiska je izašao zbornik radova s međunarodne znanstvene konferencije Aktualizacija i popularizacija znanosti kroz medije koja je održana 11. studenoga 2022. na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Mostaru. Prvotni je cilj konferencije bio dati znanstvenoj, ali i široj javnosti kvalitetan uvid na brojna pitanja koja se tiču zastupljenosti znanstvenih tema u medijskome prostoru. Naglašena je važnost medija kao pokretača popularizacije i aktualizacije znanosti. Organizatori konferencije bili su Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru, Federalno ministarstvo obrazovanja i znanosti i Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Osijek.

Na Konferenciji je sudjelovalo 25 znanstvenika i stručnjaka iz Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske. Izložene su brojne teme i predstavljene su istraživanja čija je nakana bila popularizirati i aktualizirati znanstvene teme uz pomoć medija kao pogodnih alata ili sredstava pri popularizaciji znanosti i znanstvenoj komunikaciji.

Premijerno predstavljanje Zbornika održano je na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Mostaru 15. studenoga 2023., godinu dana nakon održavanja konferencije. Na konferenciji je izloženo 16 radova od kojih je u Zborniku objavljeno njih 11.

U članku „Popularizacija medijske kulture i odgoja za medije“ autor Zlatko Miliša ukazuje na nove aspekte u analizama medijske kulture i medijskoga odgoja. Glavna mu je teza da se kultura transformira u medijsku kulturu. Pri tome naglašava da bi ona trebala biti u svrsishodnoj vezi s medijskim odgojem. Autora ohrabruje činjenica da sve veći broj znanstvenih institucija i znanstvenika shvaća važnost popularizacije znanosti u medijima te smatra da bi pri napredovanju znanstvenika trebalo, između ostalog, vrjednovati i to koliko mediji pozivaju pojedine znanstvenike da komentiraju različite društvene pojave. Tako oni uz pomoć medija mogu popularizirati i aktualizirati pojedine znanstvene teme, a time informirati i senzibilizirati najširu javnost.

Članak „Između kritičkoga diskursa i tabloidizacije“ autora Damira Kukića bavi se temom medija u kontekstu predstavljanja znanstvenih dostignuća. Ulaganje u znanost trebalo bi biti strateški prioritet svake društvene zajednice jer je znanost javno dobro koje treba i može osigurati razvoj društva i generirati pozitivne promjene. Mediji u tome kontekstu ne posvećuju dovoljno pozornosti znanstvenim temama ili ako izvješćuju o znanstvenim dostignućima i istraživanjima, ona su podložna tabloidizaciji i komercijalizaciji takva medijskoga sadržaja. Kukić navodi da se znanstvene teme „predstavljaju sporadično, pojednostavljeno i s dozom senzacionalizma, a znanstvenici često kao akteri *celebrity* kulture“. Mediji bi u budućnosti trebali posvetiti više prostora temama koje aktualiziraju i populariziraju znanost koja time postaje dominantna tema društvenoga diskursa, objašnjava aktualne znanstvene izazove i približava znanost široj javnosti.

U članku „Popularizacija znanstvenih spoznaja o seksualnome zlostavljanju – pridonosimo li zaštiti i oporavku žrtava?“ Gordana Buljan Flander i Ana Raguž Šutalo ukazuju na potrebu uspostavljanja multidisciplinarna dijaloga između stručnjaka i javnosti kako bi se pridonijelo ponajviše osvješćivanju problematike

seksualnoga zlostavljanja, ali i drugih oblika zlostavljanja djece. Autorice ističu da je senzibilizacija šire javnosti i stručnjaka o znanstvenim spoznajama imperativ kada je riječ o zaštiti djece te ima izravan utjecaj na oporavak djece koje su žrtve zlostavljanja.

Ivana Sivrić i Ivona Čarapina Zovko u članku „Stavovi nastavnika o ulozi medija u obrazovanju“ donose istraživanje percepcije učitelja i nastavnika o medijskim navikama djece i mladih koje obrazuju. Uvidom u rezultate istraživanja autorice zaključuju da su djeci i nastavnicima itekako potrebne interaktivne radionice o medijskoj pismenosti kao i uključivanje medijskoga obrazovanja u programe u školama i obrazovnim institucijama.

Autorica Anita Lalić u članku naslovljenu „Komunikacija i širenje znanstvenih informacija utemeljenih na znanosti o hrani i prehrambenoj tehnologiji“ ukazuje na razlike u percepciji rizika o opasnostima u hrani između prosječna potrošača i znanstvenika. Autorica ističe da je prosječnu potrošaču pri odlučivanju o kupovini i konzumiranju hrane vrlo važno imati pristup nepristranim, visokokvalitetnim i razumljivim znanstvenim savjetima.

„Važnost političke i medijske pismenosti o NATO-u i njegovoj misiji u BiH“ članak je Ivice Jerkića u

kojemu analizira percepciju bosanskohercegovačkoga društva o svrsi NATO-a i njegovoj misiji u Bosni i Hercegovini. Autor tvrdi da je integracija BiH u NATO jedna od mogućih platforma za ostvarivanje mira, stabilnosti i prosperiteta. Medijski bi sadržaji trebali više sadržavati teme koje se bave aktualnim znanstvenim i objektivnim analizama i istraživanjima o određenim gospodarskim, sigurnosnim i političkim procesima koji su u svezi s NATO-ovim integracijama i mogućim procesom ulaska BiH u NATO. Autor naglašava da je potrebno raditi na medijskome i političkome obrazovanju i opismenjanju građana, s posebnim osvrtom na mlade, radi kreiranja kritičke autonomije o svim temama, a posebno onima koje se tiču stabilnosti, političkoga uključivanja i sigurnosti.

„Znamo li doista što je znanost?“ članak je koji potpisuju Mate Buntić, Martina Musa i Marko Živko. U radu se ukratko prikazuje što znanost doista jest, zašto je ona važna za društvo te se prikazuju određeni odgojno-obrazovni postupci koje je potrebno provesti kako bi djeca doista zavoljela znanost. Također, autori ukazuju na potrebu znanstvenoga obrazovanja novinara kako bi imali uvid i spoznaje o osnovnim postavkama znanstvenoga pristupa stvarnosti, razlici između znanja i

vjerovanja, istine i laži, dogmatičkoga, skeptičkoga i kritičkoga pristupa stvarnosti, onoga što bi svatko tko se upušta u plasiranje sadržaja u medijskome prostoru, pa i onoga znanstvenoga, morao poznavati.

U članku „Uređivanje Wikipedije kao mehanizma razvoja kompetencija medijske i informacijske pismenosti“ autor Vuk Vučetić ukazuje na život u suvremenome medijatiziranom društvu koje je u biti nezamislivo bez posjedovanja osnovnih vještina i znanja o medijima i medijskim tehnologijama.

Autori članka „Ponašanje u traženju informacija prilikom pretraživanja informacija kod studenata“ Andrea Miljko, Marko Odak i Lucija Mandić donose istraživanje o ponašanju studenata Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Mostaru pri traženju informacija u digitalnome okružju. Dobivenim rezultatima utvrđeno je da studenti ne znaju osnovne korake pri pretraživanju i vrjednovanju informacija. Rezultati istraživanja ukazuju i na to da studenti pri pretraživanju informacija više rabe sekundarne i tercijarne negoli primarne izvore informacija.

Daniela Jurčić u članku „Rodna (ne)jednakost u bosanskohercegovačkome obrazovnom sustavu“ bavi se temom obrazovanja u kontekstu promicanja rodne ravnopravnosti.

Autorica smatra da način predstavljanja žena i muškaraca u školskim udžbenicima koji se rabe u obrazovnome sustavu može imati važne učinke u oblikovanju stavova djece o rodnoj (ne)jednakosti. Ti se stavovi zadržavaju jer su oblikovani utjecajem odgoja i obrazovanja.

„Uloga medija u popularizaciji kazališne umjetnosti u BiH“ članak je Tine Laco u kojemu se propituje uloga medija u popularizaciji kazališne umjetnosti u BiH nakon Drugoga svjetskog rata. Služeći se ključnim primjerima iz bosanskohercegovačkoga kazališnog iskustva i analizirajući njihove reperkusije u drugoj polovini 20. stoljeća, autorica dokazuje da su mediji imali dvojaku ulogu kada je riječ o razumijevanju kazališne umjetnosti: stvorena je iskrivljena medijska slika o povijesnim iskustvima i počecima izvedbenosti u BiH, ali se kazališna umjetnost istodobno popularizirala zahvaljujući kritičkim rubrikama periodičkih publikacija. Posebna je pozornost posvećena razdoblju tzv. medijofobije, koje se u konačnici pokazalo kao plodonosno u smislu razvijanja novih dramskih forma i pristupa izvedbenosti te recentnijemu pandemijskom razdoblju u kojemu se analiziraju posljedice djelovanja kazališnih sadržaja u virtualnome svijetu.

Recenzentica doc. dr. sc. Zvezdana Penava Brekalo ističe da je

Zbornik radova kompilacija znanstvene i stručne građe kojom su autori, znanstvenici, iz različitih područja, nastojali prikazati važnost popularizacije znanstvene spoznaje u kontekstu odnosa medija i znanosti. Ističe da su autori svojim izlaganjima i radovima iskazali konsenzus kada je riječ o popularizaciji znanstvenih tema, odnosno pokazali su kako se znanost može popularizirati pomoću medijae radi informiranja i educiranja krajnjega korisnika.

Red. prof. dr. sc. Lejla Turčilo u svojoj recenziji ističe kako je u vremenu infodemije i pseudoznanosti, odnosno u vremenu u kojemu je medijska scena sve složenija i inkluzivnija s ozbirom na informacijsko-komunikacijske aktere/agense, od iznimne je važnosti promicanje ideje odgovorna i na javnome interesu zasnovana prikazivanja znanstvenih sadržaja, dostignuća i ideja pomoću medija. Recenzentica navodi da praksa pokazuje kako je u javnome prostoru, a nažalost nerijetko i u profesionalnim medijima, prisutan populistički (nerijetko i neznanstveni, pa i anti-znanstveni) pristup znanstvenim spoznajama i da ni ovo područje medijskoga izvješćivanja nije oslobođeno senzacionalizma, dominacije trivijalnosti, površnosti i neodgovornosti. U tome kontekstu zbornik radova *Aktualizacija i popularizacija*

znanosti kroz medije dolazi, kako piše, u pravi trenutak kako bi popunio prazninu u našoj znanstvenoj i publicističkoj produkciji o navedenim temama. Profesorica Turčilo naglašava da je Zbornik vrijedan doprinos posebno na području medijske pismenosti i medijske pedagogije, ali, što je posebno važno, proširuje njezine opsege i domete tako što medijske kompetencije po/u/vezuje s konkretnim korisničkim (ali i medijskim) praksama i navikama.

Naposljetku se može reći da je bosanskohercegovačka znanstvena i

opća javnost dobila iznimno vrijedno djelo s mnoštvom novih podataka i zaključaka o temama koje su skromno zastupljene na ovome (medijskom) prostoru. Može se s pravom zaključiti da ovo djelo zaslužuje pozornost znanstvene, stručne i sveopće javnosti te itekako može poslužiti kao putokaz za buduća istraživanja navedene problematike.

Ivana Sivrić
ivana.sivric@ff.sum.ba